

POSTANOWIENIE

23 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 23 października 2025 r. w Warszawie
w sprawie wszczętej z urzędu na skutek zawiadomienia Dyrektora Wojewódzkiego
Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w O.
z udziałem Ł.I.
o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego,
na skutek skargi kasacyjnej Ł.I.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Olsztynie
z 12 kwietnia 2024 r., VI Ca 40/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje adw. P.B. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olsztynie kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. – stosowanego odpowiednio w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w postępowaniu nieprocesowym – wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Olsztynie z 12 kwietnia 2024 r. (sygn. akt VI Ca 40/24) pełnomocnik uczestnika Ł.I. sformułował wniosek o przyjęcie tej skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. motywując, że jest ona oczywiście uzasadniona.

Odnosząc się do tak sformułowanego wniosku, należy wskazać, że przyczyna kasacyjna w postaci „oczywistej zasadności skargi” zachodzi wówczas, kiedy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Chodzi zatem o szczególne, kwalifikowane przypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika – a więc o sytuację, w której wyrok (lub postanowienie, w zależności od charakteru sprawy) może być uznany za błędny lub wadliwy. Dotyczy to jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania powinno natomiast zawierać odpowiedni wywód prawny wykazujący, z odwołaniem się do stanowisk wyrażonych w orzecnictwie sądów czy też poglądów przedstawicieli nauki prawa, że sąd drugiej instancji naruszył przepisy prawa w sposób oczywisty w wyżej wyjaśnionym znaczeniu oraz że to uchybienie czyni skargę oczywiście uzasadnioną. Trzeba podkreślić, że przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych z art. 398⁹ § 1 k.p.c.) nie powinno doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych. Zgodnie bowiem z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 398⁴ § 2 k.p.c., skarga kasacyjna powinna zawierać, w szczególności, autonomiczny i wyodrębniony element konstrukcyjny w postaci przytoczenia podstaw kasacyjnych wraz z ich uzasadnieniem. Podstawy kasacyjne (z art. 398³ § 1 k.p.c.) i wypełniające je zarzuty determinują zakres kontroli kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), a ich uzasadnienie służy wskazaniu jurydycznych argumentów przemawiających za niezgodnością zaskarżonego orzeczenia z przepisami prawa objętymi zarzutami skargi. Uzasadnienie to powinno być wyodrębnione w sposób redakcyjny i merytoryczny wśród pozostałych elementów skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2016 r., IV CSK 525/15). Badanie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia ma przy tym następczy charakter i warunkowane jest uprzednim pozytywnym zweryfikowaniem motywów przemawiających za przyjęciem skargi do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych). Zakres badania sprawy w ramach przedsądu nie pozwala Sądowi Najwyższemu na ocenę na tym etapie postępowania zasadności zarzutów postawionych w skardze kasacyjnej. Z tego względu powołanie się na przyczynę w postaci oczywistej zasadności skargi nie może być sformułowane w sposób wymagający takiej oceny, lecz powinno koncentrować się na argumentacji prawnej odrębnej w stosunku do merytorycznej motywacji skargi i zmierzającej do wykazania „oczywistości” w rozumieniu powołanego przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2018 r., IV CSK 420/17).

W ocenie Sądu Najwyższego, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący nie powołał argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz, że w wyniku takiego naruszenia zapadło w Sądzie drugiej instancji orzeczenie

oczywiście wadliwe. Pełnomocnik uczestnika powołał się na brak przesłuchania biegłego psychiatry na rozprawie, błędną wykładnię art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego [ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, obecnie tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 917, dalej: „u.o.z.p.”] oraz nierozpoznanie zarzutu apelacyjnego dotyczącego przeprowadzenia wywiadu środowiskowego i przesłuchania członków rodziny celem ustalenia przyczyn zachowania uczestnika wskazanego w zawiadomieniu o przyjęciu go do szpitala psychiatrycznego. Argumentował, że przesłuchanie biegłego powinno być podstawowym standardem w sprawach o przymusową hospitalizację, a sąd zaniechał ustaleń odnoszących się do związku przyczynowego między zaburzeniem psychicznym a bezpośrednim zagrożeniem życia lub zdrowia innych osób. W konsekwencji nierozpoznania zarzutu apelacyjnego sąd nie dokonał ustalenia, czy zachowania uczestnika wskazane w zawiadomieniu były spowodowane zaburzeniami psychiatrycznymi.

Skarżący nie przedstawił przekonujących, od razu widocznych *prima facie*, twierdzeń, wykazujących racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera dostatecznego wyводу prawnego. Skarżący poczynił pewne wywody, jednakże ograniczył się do powołania jednego orzeczenia Sądu Najwyższego, bez przedstawienia szerszej argumentacji jurydycznej ani wykazania, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa. Tymczasem wymóg z art. 398⁴ § 2 k.p.c. zakłada, że skarżący powinien nie tylko wskazać podstawę prawną, ale także uzasadnić, dlaczego w sprawie zachodzi przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania. Brak takiego wyводу oznacza, że wniosek nie może zostać przyjęty.

Brak przesłuchania biegłego psychiatry na rozprawie nie stanowi uchybienia o charakterze oczywistym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego faktycznie podkreślono znaczenie przesłuchania biegłego jako standardu gwarancyjnego (por. postanowienia z 22 czerwca 2018 r., II CSK 22/18 i z 13 kwietnia 2023 r., II CSKP 8/23), jednak nie ustanowiono bezwzględnego obowiązku w tym zakresie, co zostało zaakcentowane w nowszym orzecznictwie (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lutego 2025 r., I CSK 3867/24). Brak takiego przesłuchania nie oznacza automatycznie wadliwości orzeczenia. Ostatecznie to jakość opinii

decyduje, czy sąd musi wezwać biegłego na rozprawę. Opinia może mieć formę pisemną, a decyzja o potrzebie jej uzupełnienia należy do sądu *meritii* (art. 286 k.p.c.). Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której w ocenie sądu opinia jest niejasna, niepełna, sprzeczna albo zawiera nieprzekonującą argumentację. Takiej oceny nie wyraziły Sądy rozpoznające sprawę ani w pierwszej, ani w drugiej instancji. Również pełnomocnik uczestnika nie złożył wniosku o przesłuchanie biegłego przed Sądem pierwszej instancji (nie złożył żadnych wniosków dowodowych), nie wniósł zastrzeżenia do protokołu o pominięciu tej czynności przez Sąd, a zarzut dotyczący pominięcia przesłuchania biegłego podniósł dopiero w skardze kasacyjnej.

Zarzut błędnej wykładni art. 24 ust. 1 u.o.z.p. również nie wykazuje oczywistego naruszenia prawa. Skarżący błędnie utożsamia przesłanki wynikające z art. 23 i art. 24 tej ustawy. Art. 23 wymaga wykazania choroby psychicznej i związku przyczynowego między chorobą a zagrożeniem, natomiast art. 24 ust. 1 powołanej ustawy dotyczy sytuacji, w której zachowanie osoby wskazuje na bezpośrednie zagrożenie dla jego życia albo życia lub zdrowia innych osób, a jednocześnie istnieją wątpliwości co do choroby psychicznej. Przewiduje zatem możliwość przyjęcia osoby do szpitala psychiatrycznego – na obserwację – w razie wątpliwości co do choroby psychicznej, jeżeli jej zachowanie wskazuje na bezpośrednie zagrożenie. W tym trybie wystarczy przesłanka behawioralna, czyli konkretne zachowanie stwarzające zagrożenie, połączona z podejrzeniem choroby psychicznej. Nie jest tu wymagane wykazanie pewnego związku przyczynowego między chorobą a zachowaniem. Elementem stanu faktycznego jest opis przyczyn przyjęcia uczestnika do szpitala psychiatrycznego, który został potwierdzony w opinii biegłego. Z ustaleń faktycznych wynika, że uczestnik był agresywny wobec rodziny, chodził po osiedlu z nożami, kopał drzwi wejściowe, co stwarzało bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia innych osób. Opinia psychiatryczna z 20 listopada 2023 r. (k.12) wskazywała na podejrzenie zaburzeń psychotycznych oraz potwierdzała wystąpienie przesłanki behawioralnej. We wstępnym rozpoznaniu wpisano „obserwacja stanu psychicznego w kierunku zaburzeń psychotycznych spowodowanych przyjmowaniem kilku substancji

psychoaktywnych”. Tak poczynione ustalenia – w zestawieniu z art. 24 ust. 1 u.o.z.p. – nie pozwalają na podzielenie poglądu o oczywistej zasadności skargi.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy zauważyć, że przepis ten dotyczy uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, stosowanego odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. Do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji mógłby mieć zastosowanie jedynie poprzez art. 391 § 1 k.p.c., a ponadto wprost przewidziana jest odrębna regulacja w art. 387 § 2¹ k.p.c. Brak wyraźnego odniesienia się w uzasadnieniu do wniosku dowodowego dotyczącego wywiadu środowiskowego i przesłuchania rodziny uczestnika stanowi uchybienie, na które skarżący słusznie zwrócił uwagę. Nie oznacza to jednak, że sąd drugiej instancji nie rozważył tej kwestii, a jedynie, że nie dał temu wyrazu w uzasadnieniu – brak uzasadnienia może wynikać z uznania wniosku za niezasadny. Naruszenie wskazanego przepisu nie może samo przez się świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, zwłaszcza że zarzut naruszenia prawa procesowego może być skuteczny w skardze kasacyjnej tylko wtedy, gdy uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Skarżący nie wykazał, aby brak przeprowadzenia wywiadu kuratorskiego i przesłuchania członków rodziny mógł istotnie wpłynąć na wynik sprawy. W świetle opinii biegłego psychiatry oraz dokumentacji lekarskiej ustalono bowiem, że u uczestnika wystąpiły zaburzenia psychotyczne, czyli zaburzenia psychiczne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. a ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. To właśnie one były przyczyną agresywnych zachowań uczestnika, a nie inne okoliczności, co uzasadniało zastosowanie trybu z art. 24 ust. 1 tej ustawy.

Wreszcie należy podkreślić, że tryb przyjęcia z art. 24 ust. 1 u.o.z.p. ma charakter nagły i tymczasowy – służy wyjaśnieniu wątpliwości co do choroby psychicznej w sytuacji, w której zachowanie osoby stwarza bezpośrednie zagrożenie. W takich warunkach sąd nie ma obowiązku badać *ex post* wszystkich możliwych przyczyn zachowania, lecz ocenia je w kontekście przesłanki behawioralnej i istniejących wątpliwości co do stanu psychicznego.

W konsekwencji Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie wykazał w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, iż zachodzi wskazana w nim ustawowa przesłanka „oczywistej zasadności” skargi.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Gdy chodzi o wniosek adwokata ustanowionego z urzędu dla uczestnika Ł.I. – P.B. – to został on sformułowany jako żądanie zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz jej kancelarii kosztów pomocy prawnej świadczonej uczestnikowi w postępowaniu kasacyjnym w wysokości sześciokrotności stawki minimalnej przewidzianej dla pełnomocników z wyboru, wskazując, że koszty te nie zostały uiszczone w całości ani w części. Wniosek ten należało potraktować jako wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763). Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia, koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu obejmują opłatę ustalaną według stawek minimalnych określonych w rozdziałach 2–5, przy czym nie może ona przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Opłata ta może zostać podwyższona – nie więcej niż do 600% – z uwzględnieniem nakładu pracy adwokata, wartości przedmiotu sprawy, jego wkładu w wyjaśnienie okoliczności faktycznych i prawnych oraz stopnia złożoności sprawy, i powiększana jest o kwotę podatku od towarów i usług według stawki obowiązującej dla tego rodzaju czynności. Punktem wyjścia jest jednokrotność stawki minimalnej. W sprawach nieprocesowych niewymienionych odrębnie stawka wynosi 240 zł (rozdział 2 - § 14 ust. 1 pkt 3). W postępowaniu kasacyjnym opłaty określa przepis § 16 ust. 4 rozporządzenia, przewidując m.in. wynagrodzenie za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej, które nie może być niższe niż 240 zł. Terminologia „sześciokrotności” funkcjonowała w poprzednich rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości m.in. w rozporządzeniu z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348; tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 461 – vide § 2) – i obejmowała zarówno adwokatów z

wyboru, jak i ustanowionych z urzędu. Mechanizm ten został następnie utrzymany w odniesieniu do adwokatów z wyboru w rozporządzeniu z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800; tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.), a jego kontynuację stanowią przepisy § 15 ust. 3 w zw. z § 16 tego rozporządzenia. Natomiast w odniesieniu do adwokatów ustanowionych z urzędu zastosowanie ma powołane rozporządzenie z dnia 14 maja 2024 r. (§ 4 ust. 1-3), które posługuje się odmienną terminologią – przewiduje bowiem możliwość podwyższenia opłaty ustalonej według stawek minimalnych, nie więcej niż do 600% tej opłaty, stosownie do okoliczności sprawy – co *de facto* odpowiada wcześniejszemu rozwiązaniu opartemu na „sześciokrotności stawki minimalnej”. W rozpoznawanej sprawie należy zauważyć, że postępowanie kasacyjne ograniczało się do sporządzenia przez pełnomocnika skargi kasacyjnej, będącej jedyną czynnością procesową podjętą na tym etapie. Jeżeli nakład pracy pełnomocnika był większy, to dotyczył wcześniejszych stadiów postępowania, których Sąd Najwyższy – wobec odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – nie może obecnie badać. Sama czynność sporządzenia skargi miała natomiast charakter rutynowy i nie była obszerna. Sąd Najwyższy mógłby rozważyć przyznanie wyższego wynagrodzenia w sytuacji, gdyby pełnomocnik uczestniczył w rozprawie przed Sądem Najwyższym lub podejmował dalsze czynności procesowe, jednak w niniejszej sprawie takie okoliczności nie wystąpiły. Argumentacja pełnomocnika, sprowadzająca się do twierdzenia o niewystarczającym poziomie stawek minimalnych w stosunku do stawek rynkowych może być potraktowana jedynie jako postulat skierowany do prawodawcy nie stanowi jednak wystarczającej podstawy do podwyższenia opłaty ponad stawkę minimalną. Zgodnie z obowiązującymi przepisami konieczne jest wykazanie szczególnych okoliczności – ponadprzeciętnego nakładu pracy lub szczególnej zawichości sprawy – których w niniejszej sprawie brak, gdyż nakład pracy pełnomocnika ograniczył się do sporządzenia skargi kasacyjnej, która nie miała charakteru szczególnie obszernego ani skomplikowanego. Z tych względów Sąd Najwyższy przyznał adwokatowi ustanowionemu z urzędu od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olsztynie koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujące opłatę w kwocie 240 zł, podwyższoną o

kwotę podatku od towarów i usług, ustaloną na podstawie § 14 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[a.ł.]